

Alkalmi jegyzet

néhány török vonatkozású szemelvényről II.

„Nincs még egy olyan korszaka történelmünknek, amelyről oly élénk és egyben oly ellentmondásos kép élne a nagyközönségben, mint a török hódoltság koráról” (Ágoston Gábor). Miért van ez így? A felelősség elsősorban a történészeké, miért nem járultak hozzá eléggé e korszak megnyugtató tisztázásához, hiszen csak fél munkát végeztek, egyoldalúan, főleg nyugati (német, osztrák) szemmel és észjárással közelítve meg a magyar-török kapcsolatokat. Ahhoz pedig, hogy ilyen kép alakult ki a nagyközönségben, de még a történészek körében is, sajnos nemcsak a régi történelemkönyvek és emlékiratok szerzői (Zay Ferenc, Szerémi György, Forgách Ferenc), hanem a szépirodalmi művek egy részének az írói is tetemesen hozzájárultak. Mint pl. Zrínyi Miklós, korának meghatározó, leghatásosabb költője. Róla Kölcsey többek közt ezt állapítja meg: „... magyar világot szemlélünk énekeiben megnyitni, magyar világot eltarkítva napkeletnek alakjával...”

Részlet a Szigeti veszedelemből: „Az magyarok pedig leghenyelőbb népek./ Egyik a másikat gyűlölik, mint ebek, / Nincs köztük hadtudó, ha volna is ezek / Az tisztviselőnek soha nem engednek.” Zrínyi ezt a véleményt Arszlán budai pasával mondatja ugyan, de nyilván benne van a saját véleménye is. Ugyanez az Arszlán pasa (a dalmát, tehát délszláv eredetű Jahja pasa unokája) Zrínyi szerint azt tanácsolja Szülejmán szultánnak, hogy támadja meg a magyarokat. De érdekes Zrínyi véleménye a törökökről is: „Esztelen, ki hiszen az török hitinek;/ Főképpen életét ha bízza töröknek;/ Török megállani szavát tartja bűnnek, / Főképpen hogyha mit ígér kereszténynek... Forgasd föl az egész magyar históriát: De még az régít is, az görög chronikát...” Hát igen, Zrínyi innen tanult, ezt olvasta, ennek hitt. A török seregről pedig ezt írja: „Rikoltás, kiáltás esék az táborban,/ Azt tudnád, ördögök ugatnak pokolban.” Ez a rikoltás és kiáltás aligha törököktől eredt, a török beszéd ugyanis egyáltalán nem hasonlít ugatáshoz, igen szép hangzású be-

széd, hasonlatos a magyarhoz. „Esmeretlen népek ha összetálnak!” Miért ismeretlen népek, hiszen az osztrákoknak, olaszoknak, franciáknak stb. de nyilván Zrínyi-nek is pontos ismeretei lehettek a török hadról. Miért ez a hallgatás (vagy félrevezetés)? „Sok idegen nép között nagy zöndülés van... mindenféle népek /Törökök, tatárok, geták, szerescsenek.. három világrul kevert népek.” Mindenféle nép, de balkáni, azaz albán, délszláv, román (vlach) stb. nem. Legalábbis Zrínyi szerint nem, mert őket név szerint meg sem említi. Furcsa ügy, holott tudjuk, hogy a török had főleg balkániakból állott (ruméliai hadtest): janicsárok, akindzsik, a kiegészítő osztagok, a szabadcsapatok és a lovas szpáhik jó része.

Zrínyi egyik nevezetes művét prózában írta ilyen hosszú címmel: **Ne bántsd a magyart! Az török áfium ellen való orvosság avagy az töröknek magyarral való békesége ellen való antidotum.** Igencsak megrázó cím ez, ugyanis óhatatlanul az az érzése és gondolata támad az embernek, hogy a magyart nem annyira a törökök bántották (mert akkor ezt az írónak törökül kellett volna megfogalmaznia, állítólag tudott törökül), hanem a magyar, **azaz a magyar bántotta a magyart!** Hogy van ez, hogy is volt ez lehetséges az ún. török hódoltság korában, a gyakori török hadjáratok idején? Már akkor létezett volna kuruc-labanc ellentét és csatározás? Úgy látszik, igen, sőt, még régebben is. Talán a királyság megteremtése, azaz az egyoldalúan Nyugat felé való fordulás következményeként – folyamatosan. Mintha a magyar népesség már akkor kétfelé szakadt volna, illetve, s ez a valószínűbb – már eleve két egymástól elütő, idegenkedő rétegből állott volna, s az elvegyülés, a teljes elvegyülés, mely másutt természetes folyamat volt, itt nem történt volna meg. Mi vagy ki akadályozta ezt meg? Zrínyi azt hitte, hogy ezzel az egyszerű, katonás fölhívással megszűnik az ellentét, a szembenállás, az ellenségeskedés és széthúzás a magyarok közt. Ő ugyanúgy, mint dédapja: a szigetvári hős, ádáz ellensége volt a töröknek: „Látok egy rettenetes sárkánt, mely méreg-

gel, dühösséggel teli... Ez rettenetes sárkány a török!... forgassuk elő a históriákat és megtaláljuk, hogy miután az káspiai barlangok közül kijött a török dühös nemzet, keresztyén vérnek patakka folyása meg nem állott...” Igen, a kép ugyanaz, mint amilyent az ún. művelt nyugatiak, keletrómaiak, görögök festettek valamikor a hunokról, az avarokról, magyarokról, Batu kán tatárjairól – ugyanolyan téves, sőt hazug. Mintha Lodomér érsek levelét olvasnánk újra Kun Lászlóról. Nem véletlenül. Barlangokból jött volna elő egy keleti, közép-ázsiai szegény, nomád pásztornép, mely csak új, jobb hazát keresett magának a zord régi helyett? Képtelenség. Még költői képnek is. A furcsa csak az, hogy most egy magyar, egy magyarul író költő vélekedik így. „Nem használ itt senkinek az ártatlanság, nem a túrés s együgyűség, annál kézszebb az török azt rontani, mentől maga kára nélkül cselekedheti jobban azt.” Ez a jellemzés aligha a törökségre, inkább másokra illik, azokra, akik az ő nevében jártak el, az ő árnyékában húzódtak meg, akiknek az utódai majd később nyíltan léphetnek föl, megmutatván igazi arcukat, mert a történelmi helyzet ezt lehetővé teszi számukra...

Jellemző, és ez már nem a képzelet szüleménye, hanem kökemény valóság, hogy miközben a törökök győztesként és a hatalom birtokában sem szorítottak ki senkit a szülőföldjéről, őket szerették volna mindenáron kiszorítani, kiűzni előbb Kis-Ázsiából, aztán a Balkánról és végül Európából. Sajnos, ebben bizonyos magyar erők, vagyis azok, akik az ő nevében léptek föl, elől jártak. Dicsőségükre legyen! **A nyugatiaknak a hant és az avart sikerült kiszorítani (a hatalomból), a törököt és – elégedetten tehetjük hozzá – a magyart mindmáig nem (létükben sem), s ha ez a két rokon és hasonló sorsú nép egy kicsit okosabb lesz, ezután sem sikerül.** „Ne adja Isten azt, hogy az én pennám az idegen nemzeteknek akármelyikéről is igyekezzék gyalázatokat írnia: nem az én célom az, mert tudom minden nemzetnek maga dicsőségét elégedőképpen mindennap historiákkal is bizonyítani.” Lám, minden nemzetnek, csak a töröknek nem. Tehát a görögnek, szerbnek, albánnak, románnak, olasznak, franciának a dicsőségét igen, tudja bizonyítani Zrínyi, pedig ezek a népek bizony ugyancsak barátok voltak a törökkel, és nem egyszer segítették az ún. török hadat a magyarok ellen. „...Teliek a históriák a mi magyar nemzetünknek dicsőségével, teli a világ azoknak emlékezetivel, és Európának egy szeglete sincs, aki a mi eleink-

ről becsülettel ne szólna, soha muzulmán vér nagyobb folyásokkal nem folyt, mint a magyar kard miatt, sehul (senki) ennek a pogány holdnak betöltését úgy nem késlette, mint mi magyarok”. Ez aztán a dicsőség! .Anjou Lajos, Zsigmond, a Jagellók, a Hunyadiak, Kinizsi stb. jobbadán cseh, lengyel, délszláv zsoldosokkal! S mindennek ki vallotta kárát? Ugyan ki más, mint a kiszolgáltatott, ártatlan és cserbenhagyott, védtelen magyar népesség. Mindig mindenért az ő hátán csattant az ostor. „De meg kell vallanunk, noha nyögve és pironkodva ... olyan messze estünk mi mostani magyarok a régiektől, hogy ha előljönének mostan más világról azok a mi vitéz eleink, sem mi őket, sem ők minket meg nem ismerhetnének... Csúfsága lettünk a nemzeteknek és magunknak, ellenségeinknek pedig, valahonnan jön reánk, prédájára. Miért? A vitézségnek disciplínája meg nem tartásáért, a részegségért, a tunyaságért, az egymás gyűlöléseért, és ezer ilyen vétkeinkért.” Hát igen. Érdekes, hogy a későbbi költők: Berzsenyi, Kölcsey, Vörösmarty, Petőfi, Arany, Ady stb. mennyire Zrínyi hatása alá kerültek; egész képeket vesznek át tőle: „Hányszor zengett ajkain Oszmán vad népének / Vert hadunk csonthalmain győzedelmi ének” „Mentek-e tatárta, mentek-e törökre / Nekik jó éjszakát mondani örökre”, „Undok vipera fajzatok / Dúlják föl a várat”, „Turk horda dúlta”, „Itt ül lomhán petyhüdtén”, „Száni kell-e vagy megvetni”, „Óseimnek véres kardja fogason függ, rozsdá marja” stb.”

De érdekes még Zrínyinél maradni: „Az mi első politicánk fegyver volt, most is annak kell lenni, mert mi egyébhez elégedetlenek volnánk... oly nemzettel is van dolgunk, aki minálunknál ravaszabb, több, álnokabb...” Zrínyi nyilvánvalóan alig ismerte a magyar népességet, de úgy látszik, a törököt sem ismerte eléggé.

Már a kisdíák is tanulja, olvassa vagy fölolvassák neki a János vitézt. Jó ez, mert remekműről van szó, melynek a gerincét egy mesés szerelmi történet alkotja, népmesei motívumokkal élénkítve. De ami ezen kívül esik, az már igencsak kétséges. Hogyan alakítják a kisdíák gondolatát és érzélemlátát pl. az ilyen sorok: „Rá rontott a török a francia népre... Látott érkezni... sok kutyafejű tatárt.” **Petőfi különbséget tesz, mint ahogy a magyar köztudat is, a török és a tatár között, nyilván orosz meg egyéb nyugati források hatására, holott egy népről, azonos népről van szó, ugyanis a tatárok is törökök. A tatár szó törökök nem népet, nemzetiséget jelent, hanem csak előőrsöt, földérintőt, lovas küldöncöt, fu-**

tárt. Nos ezeknek a kutyafejű tatároknak a fejedelmét így beszélgeti a költő: „Tudjátok-e, *hogy mi emberhússal élünk?*” Megjegyzendő, hogy a kutyáknak általában hosszúkás fejük van (kerek fejű csak az újabban kitegyesztett fajták közt található), míg a törökök és természetesen a tatárok is (a magyarokhoz hasonlóan) inkább kerek fejűek. Az csak természetes a költő számára, hogy ennek a népnek az országa: „*Egyebet sem terem, medvehúst meg fűgét.*” Jó, jó mese. De azért mégis! Ezzel szemben: „*A franciák földje gyönyörű tartomány, / Egész paradicsom, egész kis Kánaán... A törökök ott már raboltak javába; / Kirabolták a sok gazdag templom kincsét, / És üresen hagytak minden boros pincét. / Látni lehetett sok égő város lángját, / Kivel szemközt jöttek, azt kardélre hányták.*” A törökök mindezt a szörnyűséget csak úgy kedvtelésből tették. De hát nem is csoda, hiszen a vezérük: „*hét lófarkú basa, / Ötakós hordónak elég volna hasa. / A sok borítottól piroslík az orra.*” Török basa – nagy a hasa – szól az ismert gyermekmondóka. Jó, csak az a kérdés, egy ilyen nagy hasú ember, hogy lehet vezér, és kivált, hogyan ülheti meg a lovát, mikor tudvalevő, hogy a lovas népek és pásztor népek, mint amilyen eredetileg a török, tatár és a türkmagyar is volt, aránylag szikár természetűek, szeszes italt pedig nem igen fogyasztottak a csekély hatású kumiszon kívül.

Azután Petőfi azt sem tudta, hogy a keresztény, katolikus Franciaország az Oszmán- török Birodalom szövetségese volt; a franciabarát Illyés Gyulától pedig tudjuk, hogy a sorsdöntő mohácsi csatában a törökök francia ágyúkat vetettek be a magyarok ellen; sőt állítólag magára a támadásra, hadjáratra is franciák beszéltek rá a törököket. Aztán Petőfi azt sem tudta, hogy XIV. Lajos, a napkirály cserbenhagyta Rákóczit, s az végül is Törökországban lelt menedéket, ott, ahol előbb Thököly Imre és Zrínyi Ilona. És azt sem tudta, hogy a tatárjárás előtt a szorongatott helyzetben levő IV. Béla többek közt ezt írta a pápának: „*Megkerestük a franciák udvarát is ... de semmiféle vigaszt vagy segítséget nem kaptunk.*” Még vigaszt sem! Nesze neked francia barátság!

Hát akkor mit várhattunk volna a prózáiroktól: Mikszáthtól, Keménytól, Gárdonyitól, Mórától stb. Azt, amit leírtak a törökökről és a tatárokról: hiányos, hamis képeket. Csak egy példa: az Egri csillagok egyik szereplője az álnokságban, ravaszságban és kegyetlenségben élen járó Jumurdzsák, a janicsár, akiről azt olvashatjuk (jól kapaszkodjunk meg!), hogy félig ma-

gyar. Jellemző adat ez: a magyar vagy félmagyar vagy a magyarok legnagyobb ellensége: hát igen. Ki is lehetne más? Esetleg még a rokon török meg a tatár. Tudjuk hiteles forrásból, hogy a janicsárok nagy többségét délszlávok alkották, magyar eredetű janicsár csak elvétve akadt köztük, jó, ha ezer közül – ird és mondd – egyetlenegy!

De figyelemre méltó a törökökre vonatkozó következő adat is: „*Az Oszmán családból származó szultán korlátlan világi hatalommal rendelkezett... de idővel az udvarban kialakult főúri klikkek játékszerévé vált.*” (Ez a megállapítás még arra a Szülejmán szultánra is érvényes, akit a franciák Nagy Szülejmánnak neveztek el – H.Z.). A szultán első főtisztviselője a nagyvezír volt, hadjáratokban ő vezette a sereget (még akkor is, ha a szultán részt vett a hadjáratban – H.Z.)... Az 1453 és 1600 között működött harminchat nagyvezér közül csak négy volt bizonyíthatóan, egy pedig gyaníthatóan török születésű. A nagyvezérek élet és halál urai voltak. „*Érdekes, hogy a nagyvezér kifejezést a törökök nem használták; így csak az osztrákok-németek és az őket utánzó magyarok nevezték el a szultáni tanács első emberét. Ennek a címe, rangja törökül pasa volt: első pasa.*” Tehát nem basa. A basa szó ugyanis mást jelent törökül: bas – fej, fő, vezető: anbasy (mély ível) - tizedes, jázbasy – százados stb. A nagyvezér a német Grosswesir tükörfordítása, a basa pedig délszláv jövevényszó – ilyen alakban: a-val a végén.

Hegyí Klára az Egy világbirodalom végvidékén c. 1982-ben megjelent összefoglaló művében, mely végre igyekszik a török hódoltság korát a másik oldalról és más oldaláról is megvilágítani, mint ahogy eddig szokás volt, többek közt ezt írja: „*A török kori népesség vizsgálatának ma is egyik legnehezebb problémája a délszláv betelepülés... Egyelőre jó lelkiismerettel csak annyit mondhatunk (a délszláv betelepülőkről – H.Z.), hogy a budai pasa palotájában ugyanúgy találkozunk velük, mint a baranyai falvak adófizető parasztjai között. Jelenlétüket nemcsak akkor feltételezhetjük, ha az írásos emlékek Jovánokról vagy Isztepanokról beszélnek, hanem a legszebb mohamedán nevek mögött is nemegyszer őket gyaníthatjuk... Szép számmal voltak szerb, bosnyák és – bár nem szláv, de balkáni – albán renegátok a budai pasák között... S ahogy lejebb szállunk a hierarchia lépcsőfokain, számuk is úgy szaporodik. A magasabb állások betöltéséhez feltétel volt az iszlamizálás, az alsóbb régiókban*

azonban a békeidőben polgári foglalkozást űző, de háborúban hadköteles segédszolgálatosok körében sokan tartották meg vallásukat és eredeti szláv nevüket, ahogy a városokban letelepülő iparosok és kereskedők is tették. S mind, még a legrangosabbak is megtartották nyelvüket

(Érdemes volt. A szerb nyelv ugyanis – szinte hihetetlen, de igaz – hivatalos nyelvnek számított az Oszmán Birodalomban, az európai részben mindenképpen. Majd Szülejmán szultán is jól tudott szerbül, s Mehmed pasa pedig pl. az 1551-es hadjárat irányítója szerb nyelven, mégpedig cirill betűkkel íratta meg üzeneteit a magyar vezetőkhez, s ilyen nyelven, ilyen alakban követelte a választ is. Így hát nem csoda ez a szerb nemzeti öntudat – H.Z.)....

Nyugati és keleti utazók azt írják, hogy Budán a leggyakoribb szó az általuk hol horvátnak, hol bosnyáknak nevezett délszláv. A 16-17. században átvett török szavak jó része is szlávok közvetítésével került be nyelvükbe.” Jellemző, hogy egy újabb kori török nyelvű kiadványban Székesfehérvárt Stolni Belgrádnak említik, tehát délszlávul (szerbül) elnevezve és nem törökül... **Nyugati és keleti utazók, átutazók, vagyis idegenek és nem magyarok, állapították meg, hogy Budán (és nemcsak Budán, hanem az ún. török hódoltsági terület nagy részén) a leggyakoribb szó a délszláv és nem a török – hadjárat idején is, békében is. Az átutazók nyilván csodálkoztak ezen. Jogos a kérdés, miért nem magyarok vették ezt észre a saját hazájukban. Az írástudó magyarok közül senki se tudott volna sem szerbül, sem törökül? Elképesztő tájékozatlanság, tudatlanság és nemtörődömség!**

„A falusi lakosság kicserélődésével ma még inkább csak feltevésekre vagyunk utalva” (Ma még? Háromszáz évvel a hódoltság megszűnte után? Nesze neked, magyar történetírás! Hát mivel foglalkoztak eddig a történészek? Majd ezt az igen fontos föladatot is idegenek fogják elvégezni! – H.Z.). „Az biztos, hogy nagy tömegű mohamedán lakosság nem szállta meg a falvakat... E balkáni világról nemcsak a nyugati utazók leírásai... a török várak szláv nevektől hemzseggő zsoldlistái árulkodnak, hanem újabb és újabb fényt vetnek rá a régészeti leletek is. A hódítók a foglalás után a készen talált házakba költöztek be. Idő haladtával a hódítók és a szolgálatukban állt népcsoportok egyre inkább kiszorították a magyarokat. A hódítók zöme nem a „török basa nagy a hasa” típusú gazdag úr volt.”

Nem tudom, mit szólna ehhez Petőfi Sándor, ha élne, meg a többi jeles költő és író, nem különben egykori krónikás?

Halil (Inalcik) török történész művét, melynek angol címe *The Ottoman empire*, 1973-ban szerbre is lefordították. Egy-két részlet a műből: „A szent háborúnak nem a rombolás, pusztítás volt a célja, hanem az, hogy a hitetleneket az oszmán uralomnak rendelje alá... Az oszmán uralkodók azzal alapozták meg a birodalmukat, hogy közigazgatásilag egyesítették a mohamedán Anatóliát és a keresztény vallású Balkánt (tehát szó sem volt leigázásról, megszállásról – H.Z.) s noha ennek a birodalomnak az alapelve a folyamatos szent háborúskodás volt, egyúttal a görögkeleti egyház és a görögkeleti vallású milliók védnökeként is szerepelt. Az iszlám nem veszélyeztette a keresztények és a zsidók életét, ha hűséges alattvalóknak bizonyultak, és rendszeresen fizették az adót, sőt vagyoni biztonságot nyújtott nekik... Az Oszmán Birodalom kozmopolita államalakulat volt; türelmes a más vallásúak és nemzeti-ségűek iránt.”

Radoman Samardžić délszláv történész és író így vélekedik erről a könyvről: „Halil Inalciknak e kitűnő műve hozzájárulhat ahhoz, hogy népeink jobban megismerjék és megértsék egymást, de remény van arra is, hogy a tudósaink, történészeink körében az együttműködést elősegítse, mert azok, akik valamikor jól tudtak egymással hadakozni, most el tudják felejtetni ezt az ádáz hadakozást”. Valami hasonló nyilatkozatra, kéznyújtásra szükség volna egyszer már végre magyar részről is. Az első lépést pedig épp a magyaroknak kellene megtenniük, akár úgy is, hogy (urambocsá!) a bocsánatkérés se maradjon el mindazért, amit a magyarság nevében elkövettek (mások) a XIV. és XV. században a derék és bátor török nép ellen – abban a hiszemben, hogy a válaszlépésre is sor kerül majd, azaz a törökök, részéről is elhangzik majd a bocsánatkérés mindazért a szörnyűségért, amit a XVI. és XVII. században az ő nevükbe elkövettek (szintén mások) a szegény magyar népesség ellen. **Döbbenetes, hogy a magyar és a török magatartás és közállapot nem egy dologban mennyire hasonlít egymásra! Mind a magyar, mind a török uralkodó, vezető réteg ugyancsak rokonszenvezett az idegenekkel saját népességük kárára, rovására. A legbefolyásosabb magyar főurak java része nem magyar, hanem idegen származású volt már a kereszténység fölvétele óta, s a török udvar vezető**

tisztségviselőinek, pasáinak a jelentős része szintén idegen (nem török) eredetű volt. A középkori, de kivált a török ellen harcoló ún. magyar had leginkább idegen zsoldosokból (nyugat-európai, de főképp cseh, lengyel és délszláv) zsoldosokból állott; a magyarok ellen harcoló ún. török katonaságot pedig javarészt olyan balkáni eredetű albán és délszláv emberek alkották, akik szintén zsoldot kaptak (nem kizárt, hogy a törökök ebben a tekintetben a magyaroktól tanultak!) Mindkét nép (rokon nép) vezetői mélyen lenézték, lebecsülték, háttérbe szorították saját népüket: a magyar és a török, érdekeket, szinte semmilyen vonatkozásban nem tartották szem előtt. A magyaroknál erre a példa a latin nyelv több évszázados egyeduralma (még akkor is, amikor a latin már kiment a divatból Európa-szerte), a törököknél pedig ezt a szerepet a nyakatekert, zagyva arab-perzsa-török felemás nyelv töltötte be, amelyet az egyszerűbb török ember meg sem értett. Vámbéry Ármin írja egy helyütt, hogy az oszmánok az igazi, népies török nyelvet kaba türkcse (türkcse), azaz kezdetleges, durva nyelvnek nevezték, ezen beszélni szégyennek tartották, és sem írásukban, sem egyéb érintkezésben ezt a nyelvet nem használták. Ehhez még azt is hozzátehetjük, hogy ugyanakkor az oszmán birodalom hivatalos nyelvének ismerték el a felemás török mellett az arab, a perzsa és a szerb nyelvet is. **Végezetül megállapítható, hogy sem a török, sem a magyar vezetők (tájékozatlanságukra jellemzően) nem tudták, vagy nem akarták tudni, ki az igazi ellenségük, és ki az igazi barátjuk. Mindennek az eredménye, következménye majd szinte ugyanabban az időben (az első világháború után) fog megmutatkozni, amikor is mind a magyar, mind a török addigi államalakulat széthullik, azaz mindkettőt jócskán szétdarabolják a szomszédai. A helyzet azóta sem változott sokat: mindkét nép, noha a vezetőik azóta többször fölcserélődtek, ma is a Nyugat felé szeret kacsingatni – a sok rossz tapasztalat ellenére. Önként vagy kényszerből? – kérdezheti valaki csodálkozva, hitetlenkedve.**

Samardžić véleménye szerint Szülejmán tudta, hogy csupán a törökökre nem támaszkodhat, mert makacsok, önfejűek, lomhák, irigyek, s akár még ellenségei is lehetnek; az arabokra, görögökre, örményekre még kevésbé számíthat. Nyomós oka volt rá, hogy a szerbekről másként gondolkodjon; tudta ugyanis, hogy a szerbek ellenségként igen veszélyesek, ezért érdemes őket maga mellé állítani. Szülejmánról az a hír járta, hogy anyja szerb

volt, ezért tudott olyan jól szerbül, így tisztjeivel, akik főleg Boszniából, Dalmáciából, Szerbiából és Bulgáriából származtak, jól tudott saját anyanyelvükön szót érteni (a párhuzam ebben Mátyás királlyal szembetűnő). Délszláv eredetű tisztjei voltak többek közt **Deli Huszrev pasa, Rusztem pasa, Mehmed pasa (Sokolović), Pertev Mehmed pasa, Pijale Mehmed pasa, Ahmed pasa, Zal Mahmud pasa, Lala Mustafa pasa, Huszein pasa, Ali budai hegberbég (később szintén pasa), Haszan temesvári hegberbég, de még Jahja pasa utódai: Bali bég, Ahmed bég, Dervis bég, Arslán budai hegberbég is stb.** A rosszhírű Bali bég neve gyakran előfordul a magyar történelemben. Ő egy új katonai alakulatot szervezett Szerbiában: a daliákat (delije). Ez az alakulat könnyű lovasságból állt, mint a huszárság, és a magyar határ mentén tevékenykedett. Bali bégnek állítólag tízezer harcosa volt – félelmetes csapat! Öltözékük medvebunda (mint a tatároknak), sapkájukon kiterjesztett szárnyú sas, fegyverzetük: jatagán, buzogány...

Érdekes, hogy az ún. török időkben milyen sok délszláv eredetű főúr állt a magyar oldalon is: a Bakicsok, a Zápolyák, György barát (Usztyetyenovics), Petrovics Péter, Draskovics György királyi helytartó és kancellár, Verancsics Antal, esztergomi érsek, Zaberminus Mátyás váradi püspök stb. De nemcsak a vezetők java része volt idegen eredetű, hanem a katonák jelentős része is – mindkét oldalon.

Egy-két részlet **Cristobal de Villalon: Törökországi utazás** c. művéből (Magyarul 1984-ben jelent meg). Villalon az 1550-es években raboskodott Konstantinápolyban (Isztambul), tehát szemtanúja volt több érdekes eseménynek. „*A rabok közül sokan jóra való török gazdához kerülnek... és megláncolatlan viszik őket Anatóliába... és ott a földet művelik... és ha már sok eszterdeig szolgáltak, felszabadítják, megfizetik és útjukra bocsátják őket; csak a rabszolgahajcsárokat büntetik, mert azok a gazságukért tétettek e posztra... Szinán pasa (Villalon gazdája – H.Z.).. mindig igen elővigyázatos volt, akárha ellenség vette volna körül... Hatalmas termetű ember volt a pasa, akár egy óriás, az arca piroszposzgás, szép szál férfi a javából (Szinán pasa balkáni – albán vagy inkább délszláv – eredetű volt – H.Z.). ... Ahány rabot tart a török (az európai részen – H.Z.), annyi gyilkosa lesz a hazában, annyi árulója a seregében, annyi szökevénye a csatában. Egyetlen görög és örmény keresztény sem fél a török haragjától, mert tudják, hogy azok a gyávákkal szemben bátrak, és ha ellenállásba üt-*

köznek, hanyatt-homlok menekülnek... A pasa gyakorta félre is vont és elmondta: „tudd meg hát, hogy a török bizony elég hitvány nép, az egyik hívő, a másik nem (érdekes ez a hitvány szó; találkoztunk vele már a Képes krónikában is a besenyőkkel és a székelyekkel kapcsolatban – H.Z.)... a törökök törvénye tiltja az erőszakos térítést... Két hét múlva ismét próbálkozik a pasa a térítéssel. Két kísérője két renegát: Musza bej és Durmus arrejsz:, mondj igent, és a szíved mélyén maradj hű hitedhez, hisz mi is török ruhát viselünk, mégis éppoly keresztények vagyunk, mint te magad – Nem... A pasa ekkor az arcomba köpött, és azt mondta: „*Menj a pokolba, te kutya, Mohamed ellensége!...*” A koszt jó: bab van elég, jó a kenyér... a törökök nem vigyáznak az egészségükre, mondván, hogy Isten akarata elől nem lehet elfutni... a szultán (Szülejmán – H.Z.) leányának az én gazdám fivére volt a férje, akit Rusztem pasának hívtak... Szinán pasa arra kért, hogy gyógyítsam meg a szultán leányát, mert beteg, ... ha meg találna halni, valamennyien elvesznénk... Törökországban, még ha ez is a neve, nem annyi török él, sőt a törököknél is több a hitét szabadon gyakorló keresztény, akik azonban, nem a pápának és nem is a római egyháznak az alattvalói, hanem a maguk választotta pátriárkáé, akik az ő pápájuk... a janicsárok... oly nagy hatalommal bírnak, hogy akit az úton találnak, könyörtelenül elveszik a lovát, és ha éppen irgalmas kedvükben vannak, egy-két dukátért visszaadják ... a török nem olyan haspók és tunya nép ... a lóháton útra kelő török ... becsületes, harcedzett nép .... Csakis a keresztényektől kell félni, sose a töröktől, mert a törököt könnyű megtéveszteni ... lévén, hogy nem oly járatos a hit, a nyelv meg a ceremóniák tudományában, mint a görög (könnyű megtéveszteni, mert hisz az adott szónak, mint a hun, az avar és a magyar – H.Z.)... Aki érti, mind azt mondja, hogy török nyelven íródtak a földkerekség leginkább szívhezszólo dalai (magyarra lefordították-e őket? – H.Z.)... A szultán szolgálai: keresztények gyerekei valamennyien ... és ha megöregszenek a szolgálégyenyek (a janicsárok is – H.Z.), mit kezdenek velük? Megteszik őket szpáhinak, azaz nemes lovagnak napi fél csendő fizetséggel, és lovat meg fegyvert adnak nekik, azzal elbocsátják a seregből, és újakat tesznek a helyükbe. Minden nap tanítómesterek járnak hozzájuk ... tizenkétezer janicsár – ezektől retteg egész Törökország ... Spanyolországból kiűzött zsidók kiokosították őket az ágyúk, a puszkák kezelésére, az erődépítésre, a lövészárkásásra meg a háborúság ezer fogására és cselvetésre, amihez

azelőtt mit sem konyítottak... A törökök nem bálványozták az asszonyokat, és nem is fordítanak rájuk több gondot, mint a konyhaedényekre; az asszonymépnek ott semmiben sincs szava, nem hallgatnak a tanácsukra (mégis sok a gyerek, vagy éppen ezért sok? – H.Z.) ... csak a szultána kivétel (a szultán felesége, az orosz eredetű Rokszelána – Slaseki Hurem-ből ered - a szultána nem török, hanem szláv elnevezés – H.Z.), mert valósággal megbabonázta a Nagy Törököt, és az mindent a kívánsága szerint tesz... az alatt a kurta idő alatt, míg ott voltam, harmincezernél több foglyot hoztak Konstantinápolyba. Lipari szigetéről kilencezret, ... arról nem is szólva, amit Magyarországon művelnek, mert bizvást higgyétek meg, hogy amit az imént elsoroltam, a tizedét sem teszi ki a Magyarországról elhurcoltaknak ... törökké lett valamennyi, sokan pedig meghaltak...” Villalon (a magyar szerzőktől eltérően) a török valóságot írta le érdekes, tanulságos és elgondolkodtató művében.

Az ún. török hódoltság vége felé, sőt még utána sem szabadult meg a magyar népesség a különféle dúlásoktól: tatárdulás, az ún. felszabadító sereg dúlása és rácdulás ... „*Egy 1699-ben hivatalos bejárás alapján készült leírás szörnyű képét adja a tatárok által elpusztított Nagykurságról: Karczag-Újszálláson mindössze 28 gazda van, azoknak is fele nem helybeli, hanem beköltözött... A Karczagon lakó 78 és a Madarason megszállott 30 gazdán kívül a Nagykurságon sehol egy lélek sem lakik*”. Ez a kép a pusztulásról és lakatlanságról kísértetiesen hasonlít ahhoz, amit egy frank történetíró festett az avarok legyőzése után, meg arra a leírásra is, melyet egy szintén nyugati (német krónikás) írt a Batu kán-féle tatárjárás után látott (vagy csak elképzelt?) magyar helyzetről: **Magyarország 350 évi fennállás után megsemmisült. Ez az egybeesés, hasonlóság nyilván nem a véletlen műve. Mint ahogy majd az ún. és hírhedtté vált herderi jóslat sem: a magyarság várható közeli kihalásáról, meg a későbbi kihalásáról sem.... Valakinek, úgy rémlik jól jönne ez a kihalás, vagy a kihalással való riasztgatás!** A bejárást (a nagykurságit – H.Z.) és összeírást az egri kamarai prefektus Renz János Kristóf végezte a bécsi udvar felkérésére. Német alaposítással kiszámította, hogy mennyit lehetne belőlük kiperéselni... Kollonics esztergomi érsek tevékeny részt vett az új szerzeményű birtokok értékesítésében, s az ő révén jelentkezett vevőnek a Jászkurságra a német lovagrend... A kunok közül sokan a zivataros időkben szolgálatra szegődtek, s a visszaszállás idején szó nélkül

hazaszöktek. Mások meg összeházasodván Szabolcs megyei jobbágy családdal, sógorságukat, atyafiságukat magukkal csalták. De szöktek a jobbágyok hívás nélkül is a kun földre (Györffy István). **A Nagykunság pusztulásáról és későbbi sorsáról szóló egyéb beszámolókat csak nehéz szívvel lehet olvasni. Ennyi szörnyűség, mely még a tizenharmadik században is érte a kunokat és a magyarokat, alig akad a világtörténelemben – hacsak az egykori gyarmatokon – főleg Észak- és Dél-Amerikában nem – a bennszülöttek körében; ott pedig (vagy ott is?) e gyarmatosítók, az elnyomók rendre fehérek és sajnos, keresztények voltak, nem pogány magyarok, törökök és tatárok.**

Összegzőképpen megállapítható, hogy a magyar népesség itta meg a levét mindennek: a török elleni hadakozásnak, az ún. felszabadító háborúknak, a fölkeléseknek és a szabadságharcnak is. Mindig ő, és nem más. Nem csoda, hogy olyanná lett, amilyen....

„**Ez az árva nép úgy viselte el a századokat, hogy sose volt olyan kormánya, amelyet a magáénak érezhetett volna**” (Veres Péter). Ehhez hozzátehető, hogy királya sem, de alacsonyabb szintű, rangú vezetői sem voltak. **Az a rosszmájú megjegyzés pedig, hogy minden népnek olyan vezetője van, amilyent megérdemel – szóra sem érdemes. E nehéz, majdnem elviselhetetlen sorsa ellenére még mindig van magyar (sokak bosszankodására!), és lesz is, ha jó vezetők támadnak, olyanok, mint amilyenről Wass Albert ír Dengeziket-Csabát, Attila legkisebb fiát beszélgetve a Vérben és viharban c. regénye oldalain.: „Három-ezer ember. Ennyi az egész, ami visszatérhet (a 20 000-ból a nagy csata után – H.Z.). Nézd (Dengezik a győztes gót király lányának mondja ezt – H.Z.), milyen tépettek, milyen rongyosak szegények. Mennyi sok seb van rajtuk. Hát mondd, elhagyhatom én őket? ... Ha egy kicsiny marék földet felveszel innen a partról, s a folyóba szórod, széthull, semmivé lesz. De ha kemény marokban összegyúrod s félreteszed, hol átjáró barom nem tapossa: rög lesz belőle, kemény, megbonthatatlan... a népem nem olyan okos és jámbor, mint a tied, de makrancos, vad, fékezhetetlen. S én még sem hagyhatom el őket. Mert a koldusok is... az én népem... hun! És ezért drága nekem valamennyi, s közöttük a legutolsót, a legocsmányabbat sem adnám oda tíz idegen bölcsért... Csak a gyöngék s a szegények érthetik meg egymást.”** Ennél szebben aligha írt más az olyan vezetőről, akit a

magáénak érezhet a nép; meg a nagy családdal, azaz a nemzethez való ragaszkodásáról és együvé tartozásáról (a nagy család szó ilyen értelmezése Németh László érdeme). Valójában ez a magatartás, ragaszkodás ugyanolyan természetes dolog, mint a kicsi családdal, mely szülőkből és gyerekekből áll (akár sok gyerekből is), való ragaszkodás mind a szülők, mind a gyerekek részéről. Viszont a másféle magatartás nyilvánvalóan természetellenes és beteges hajlamra utal. De Dengezik nem állt meg itt: „*Ha én lennék Ő... Attila úr... kürtöt fúvatnék a két folyó közt... a Netád partján, és mindenütt, ahol hunok kóborolnak. Hogy amennyi szerteszéledt hun, mind gyűljön egybe. Szép nagy sereg volna. Magam is lóra ülnék, élükre ugratnék, s elindulnék velük... a régi hegyi országba... építenék a hunnak itt országot, de olyan országot, amilyen nincsen még egy a világon!*” Ez bizony tömör elszigetelődésnek látszik, de egy megcsappant lélekszámú, megvert nép számára az a megoldás a legelőnyösebb ahhoz, hogy ismét megerősödjön, ha védett vagy védhető az a terület, ahol meghúzza magát: erdőshegyes vagy tengerrel körülvett sziget. Sik terep nem alkalmas az elszigetelődésre, mert a külső erők ezt megakadályozzák még erős, egységes, hatalmas nép esetében is.

Vámbéry Ármin a hunok és általában keletiek meg a nyugatiak kapcsolatáról ezt írja: „*Azt a jéghideg közömbösségüket és részvégtlenségüket... csak akkor fejthetjük meg, ha azt az utálatot és mélységes megvetést elképzeljük, amellyel a kelet-római és a keresztény általában ama barbár hordákat tekintette és ha megfontoljuk, hogy még évszázadokkal később sem tartotta a görög nyugati önteltség magához méltónak, hogy az ázsiai világ e durva képviselőivel közelebről megismerkedjék.*” Megjegyezhető, hogy ez a helyzet mindmáig alig változott, jöllehet e világ képviselői ma már semmivel sem durvábbak a nyugatiaknál. Sőt... **Érdekes, hogy ez a viszonylat kísértetiesen hasonlít a magyar népesség paraszti és egyéb rétegei közti viszonylatra. Mintha a magyar népesség parasztsága még ma is durva ázsiai barbárnak számítana a nem paraszti rétegek szemében. A kérdés önként adódik, hogy ebből a lehetetlen, csak a magyar népeiségre jellemző állapotból van-e kiút? Ebből a felemás népeiségből hogyan lesz igazi nép, azaz nemzet? És mikor? Veres Péter így töpreng ezen a gondolaton: „... megszülethetik-e végre a magyar nemzet mint igazi magasabb rendű emberi közösség? Olyan, amilyen**

még sosem volt a világon, soha sehol, mert nem is lehetett... a kis népek közül csak az marad meg, amelyik meg akar maradni – hát akarjon a magyar is! ... az ember van! És a magyar is van! Ha pedig van, akkor legyen is! ... ha a többiek igen, akkor mi magyarok is igen!" Értelmes gondolatvezetés... Csak úgy rémlik, másoknak ez sokkal könnyebben megy; mert azok a mások kivétel nélkül már régóta igazi népek és nemcsak a távolabbiak, hanem a közelebbiek is, azaz még a régebben lebecsült kis szomszédok is. Hogyan történhetett meg ez a lemaradás? Vajon csak az osztálytagolódás miatt, ahogy Veres Péter hitte? Aligha. Osztálytagolódás ugyanis másutt is volt. Az akadály tehát nemcsak ebben keresendő. A magyar népességnek sajnos, annál mélyebben gyökerező tagolódása is van. Ez pedig a sokáig elhallgatott – hátha így válik egységessé a nemzet, – később pedig a tabuként kezelt származás vagy eredet kérdése. Nyíltan senki sem vitatja, hogy a magyar népesség alapját, gerincét a **törökmagyarok** és az **ugormagyarok** alkotják. Igen. De a kereszténység fölvétele óta igen nagy számú másfajta népesség kapott letelepedési engedélyt, sőt, tudatos betelepítés is folyt. Szinte elképzelhetetlen az a kavardás, ami ebből adódott! Egy mérőben más alkatú és lelkületű népesség ékelődött be a bennszülött magyarság mellé, sőt közé – gyakran gyarmatosítóként; másfajta észjárású, szokású; eleinte még nyelvében is különböző népesség, mely sok tekintetben nem kevés kiváltságot kapott, azaz kedvezményben részesült – sokszor vezetői, irányítói jogkörrel – a bennszülöttek rovására. Elképesztő helyzet! Ilyen méretű és mélységű kavardás talán sehol másutt nem történt meg soha. Ezen a helyzeten az sem változott sokat, hogy ezek a – jobb szó híján – jövevények, idővel elsajátították a bennszülöttek nyelvét, gyakran magyar nevűekké váltak, és az elnyomott, lázadó magyarság jó vezetőivé is lettek. Sajnos ez az ideig-óráig főnnálló szép együttműködés és harc rendre kudarcot vallott, mert elbukott, s rendszerint megtorlás lett belőle, nem szabadság és nem egység. Viszont az igazsághoz tartozik az is, hogy aligha csak a vezetők hibáztathatók emiatt. **Hogyan lesz tehát ebből a két egymástól jobbadán idegenkedő, egymást mélyen lenéző, lebecsülő néprétegből igazi nép, azaz: nemzet? Egy dolog bizonyos: nagyon nehezen. Nagyon sok idő kell hozzá. Nagyon sok áldozatra lesz szükség, mert nagyon sok erős ellenhatás volt és van ma is, mely akadályt gördít ennek a kívánatos és szükséges folyamatnak az útjába. Végzet-**

szerű ez? Aligha. A huszonegyedik század végre alkalmasnak látszik arra, hogy ez a folyamat elinduljon. Ami új dolog, az nem a szocializmus, hanem a **demokrácia**, mely végre alapot és keretet nyújthat ehhez – ha csak időközben a jövevényekből nem lesz számbelileg is többség, mert akkor valóban szígetté válik a bennszülött népesség, sőt a magyar nyelv is... és valóra válik a költői jóslat: „Névben él csak, többé nincs jelen.”

Az első lépés látszik a legnehezebbnek – a többi már remélhetőleg magától jön - ez pedig a múlt rendbetétele a hazugságok kiküszöbölésével. Ebben az irtatlan, kusza és homályos rengetegben, mely a múltat jelenti, ember legyen a talpán, aki eligazodhat. **Először is egy hiedelemmel kellene leszámolni, azt a hosszú idő óta, évszázadok óta sulykolt hiedelmet kellene elfelejteni, hogy a magyarnak a legnagyobb ellensége a török és a tatár, míg a környező európai fehér és keresztény népek a magyarság igazi segítői és barátai: „tejtestvérei.”** A huszadik század ugyanis alaposan, meggyőzően rácaffolt erre, de az előbbi századok is. Ha ez igaz, márpedig igaz, akkor mi az, amiből erőt lehetne meríteni. Van ilyen. Elsősorban a rokonokhoz és a nyelvi rokonokhoz való közeledés (az eddig elmaradt) a finnekhez, észtekhez és a törökökhöz, akármilyen messze vannak is ezek a magyarság iránt őszinte rokonszenvet érző népek. A törökökhöz való közeledés ma már nem olyan nehéz, mint régebben volt. **Atatürk** óta, illetve az 1920-as években ugyanis a törökök áttértek a latin betűs írásmódra, ők is európaisodtak, s nem megrögzött mohamedánok, nem ellenségei a keresztényeknek (régebben sem voltak azok!). Egyistenhívők ők is. Az egyistenhit hangoztatása pedig nyilván előbbrevaló a kereszténység hangoztatásánál! Gondolkodóink, történészeink ezt eddig nem tették meg (ti. a közeledést), torz képet festve a magyar múltrol. Nem rosszindulatból, hanem természetből, ahogy Németh László mondta: a természetükből. Erről tehát nem tehetnek. A történészeknek és nemcsak a történészeknek, hanem általában a szakembereknek a többsége – az elit, a vezető réteg - sokszor ellenőrző, felügyelő hatáskörrel - ugyanis a jövevénymagyarok sorából verbuválódik már hosszú ideje, több évszázad óta. Ebből a zsákutcából a kivezető utat többen keresték a huszadik században – akkor, amikor a legsúlyosabb volt a helyzet. A legegyszerűbbnek a **Veres Péter-i** megoldás ígérkezett: „**A gyeplőt a saját kezünkben szeret-**

nének venni, mert a mi lovaink csak a mi nyelvünket értik, csak a mi szép szavunkra vagy káromkodásunkra indítanak.” Azaz a vezetőréteg leváltása és új vezetőréteggel (paraszti eredetűvel) való fölcserélése. Ennek az elgondolásnak előzményei is voltak: Ady Endre, Móricz Zsigmond, Szabó Dezső. Ehhez hasonló véleményét hangoztatott **Németh László** is, amikor a jövevénymagyar középosztály alkalmatlanságáról beszélt, és az új, népi eredetű középosztály fölnevelését szorgalmazta (népi kollégiumok). Ennek a folyamatnak (közismert dolog) útját állta a második világháború és az azt követő parancsuralom, a megint csak jövevénymagyarok és idegenek által irányított parancsuralom, mely eleve (előrelátóan) szétverte a parasztságot; de hibás volt a felemás rendszerváltás is. **Illyés Gyula** más utat választott. Ő úgy képzelte el, hogy **türelemmel, nyugodt meggyőzéssel jobb belátásra lehet bírni a jövevénymagyar elitet**, mely így együttérez majd végül a bennszülött magyarsággal, és sorsközösséget vállal vele, akár úgy is, hogy megsajnálja annak elesettségét, kiszolgáltatottságát, nehéz helyzetét. Ezt a célt szolgálta volna a Petőfivel való példálódzás, Petőfi példás magatartásának és szellemiségének a lobogtatása. Az elmúlt hosszú idő, több évtized azonban azt mutatja, hogy ez is csak jóhiszemű és hiú reménység volt. Az elit továbbra is elit akar maradni, és görcsösen, hatalmi eszközökkel is, védekezik mindenfajta kísérlet ellen, mely kiváltságos helyzetén a legcsekélyebb mértékben is változtatna. Jóhiszeműség, megértés tőle aligha várható. Ez természetes. És sokszor jogos önvédelem is. A harmadik út, a **Kodolányi**é, az **erkölcsi megújulás** útja sem kecsegtet sok sikerrel. Már csak azért sem, mert hosszú, nagyon hosszú idő kell hozzá. Az alatt az idő alatt pedig sok víz lezúdul a környező hegyekről, és sok víz lefolyik a Tiszán... A negyedik út **Szabó Dezső**é lett volna: **„Minden magyar felelős, minden magyarért!”** Ez szintén keresztény gyökerű igen szép hitvallásnak látszik, mely elősegíthette volna az egységes nemzetté válást. De úgy rémlik, ez sokak számára nem kívánatos dolog. Már maga ez a szó, hogy magyar – vörös posztó sokak szemében. Hamarosan meg is jött rá a válasz – furcsamód egy kérdéssel: **ki a magyar?** – nem kis zavart keltvén vele... Elképzelhetetlen, hogy ilyen kérdés elhangozzék Szerbiában: ki a szerb?, vagy Romániában: ki a román? vagy Szlovákiában: ki a szlovák? Mert ott különbséget tesznek állampolgárság és nemzetiség közt, egyébről nem is szólva...

Származását tekintve a magyar népesség nagy vonalakban két rétegre osztható: a bennszülöttekre és a jövevényekre. A bennszülöttek a türkmagyarok (azaz a török eredetűek): Árpád népe, a kabarok, besenyők, kunok, székelyek és az ugormagyarok (finnugor eredetűek). (A palócok akár török, akár ugor eredetűek, mindenképpen ide tartoznak: a bennszülöttek közé). A jövevények pedig az árja eredetűek (német, szláv, latin, jósa, örmény, roma vagy cigány) és a szemita eredetűek (arab, zsidó). A egyes házasságban születettek nyilván maguk döntenek el, hogy hová tartoznak. Kettős állampolgárság ugyan lehetséges, talán még kettős anyanyelvűség is, meg nemzeti-etlenség is, de kettős nemzetiség aligha. Ez nem Amerika. És nem is lesz az egyhamar! Ahhoz nem férhet kétség, hogy a magyarság alapját az előbbieket, a bennszülötteket alkotják, hiszen a jövevények eddig csak erre az alapra építhettek – nyilván nem jókedvükből, hanem jól számító megfontolásból. **Tehát nem arról van szó, hogy a múltat be kell vallani, mert nincs mit bevallani. A magyar népesség bennszülött rétege semmiért sem okolható, semmiért sem felelős, mert ez a réteg mindig, azaz legalább ezer év óta „a történelem alatt” élt, mint „férges a rögnek”; sem arról, hogy „Megbűnhődte már e nép / A múltat s jövődöt”, mert nincs mit megbűnhődnie, és nem is volt eddig sem soha. Arról sincs szó, hogy „Jöttünk rossz erkölccsel, rossz helyre” – nem, mert jó erkölccsel jöttünk (szavahihetőség, jóhiszeműség, igazságérzet stb.) jó helyre: Európa közepére, a világ talán legjobb és legszebb helyére, ahonnan minden irányba ki lehet tekinteni (és ki is kell): nyugatra, keletre, északra és délre, ha ez elé nem gördítenek akadályt mások. Hát ne gördíthessenek!**

Úgy rémlik, a Veres Péter-i szocializmus nem erősítette és ezután sem fogja erősíteni az ellenállást a bajokkal szemben; a Németh László-i egyoldalú európaiasodás, meg a tejtisztviselés hibás eszméje sem; sem az Illyés Gyula-i törleszkedés és meddő vitatkozás; de nem helyeselhető Kodolányinak az egyoldalú német- és kunellenesége, a finnek és szlovákok iránt egyoldalúan érzett rokonszenve sem, - mint ahogy az egyoldalú német barátság vagy szlávellenesség sem. Minden fajta egyoldalúság ugyanis gyerekes dolog, gyermeketeg lelkiületre vall. Úgy tetszik, csak felnöttes, mindenfajta kirekesztést nélkülöző sokoldalúság és magatartás helyeselhető ebben az új demokratikus világban.

A bennszülött magyarok erényeiről már volt szó. Most említessék meg a jövevény magyarok számos erénye is, mert van ilyen. Először az árja eredetűeké: a rendkívüli szorgalom, az alaposág, a szakértelem, fegyelmezett-ség és gyakorlatiasság, megbízhatóság, magabiztosság, nyíltság, egyenes, szilárd jellem (német); az egészség, a táplálkozás fontossága, s ami ezzel együtt jár: a lelki és testi erőlet fontossága, a kitartás, az éberség, a ravasz-ság és hajlékonyság (szláv); a vidámság, az életkedv, a szervezőkészség, a művészi hajlam, a népművészet ápo-lása, a jó arányérzék, a hódításra való törekvés (latin); az önérzetesség, a méltóság, a tisztségekre való igyekezet (jász, örmény); a rendkívüli életrevalóság, alkalmazkodó-képesség, mozgékony-ság, szaporaság, a család szere-tete (roma-cigány). De a szemita eredetű magyaroktól (zsidó, arab) is van mit tanulni. Ide sorolhatóak a rendki-vüli összetartás az állandó fölemelkedésre, művelődésre való törekvés, hajlam; a jó beszéd-készség a tudományok és a művészetek tisztelete, az előrelátás és tervezés, a leleményesség. És ez mind a magyar népességben belül – föltéve, ha ezek a jövevények magyar anyanyelvűek, magyar nemzetiségűnek vallják magukat, és sorsközös-séget vállalnak a bennszülött magyarokkal.

Bízást hihető, hogy az Alföld, Petőfi Alföldje, vagy ha úgy tetszik: a Kárpát-medence ma már nem sziget, mint eddig volt, s ezután még kevésbé lesz az – nem olyan sziget, melyet tenger vesz körül alámos-ván partjait, s úgy a sziget egyre szűkül, hanem tó, de nem Ady „haláltava”, hanem eleven tó, melynek a vizét folyók, patakok és erek táplálják, bővítik és fris-sítik folytonosan. De nemcsak ezek, hanem az ég is táplálja áldásos csapadékkal, ez ugyan jóval messzebb-ről jön, mint a környező folyók, patakok és erek olykor za-varos vize, de éppen ezért tisztább is talán. Tehát nagy szükség van rá...

A magyar nyelv tó jellege még inkább szembetű-nő, jöllehet ezt is szigetként szeretnék láttatni még a jeles nyelvészek közül is sokan, így akarván elszige-telni a magyar nyelvet. Az ellene indított hadjárat, akár a magyar népesség elleni, régi keletű. Ez elsősorban ab-ban nyilvánul meg, hogy szerepét kicsinyítik: kis nyelv, mondják, a legközelebbi nyelvrokona a manyri (vagul): elenyészően kis nép nyelve – a finn, pedig, mely szintén rokon nyelv ugyan, de olyan távoli rokon, teljeséggel hogy érthetetlen; a magyar nyelv tehát akár rokontalan-nak, azaz árvának is fölfogható. A másik csapás: a ma-gyar nyelv török eredetű szavai csak jövevénytiszavak, az-

az olyanok, mint a latin, szláv, német stb. jövevénytiszavak. De még az ún. török jövevénytiszavak tárgyalásakor sem maradhat el a megjegyzés, hogy ezek is jobbadán ótö-rök, bolgártörök csavaros jellegűek, és csak olyan né-pekhöz kapcsolhatóak, melyek vagy kihaltak már, vagy szintén kis lélekszámú nép nyelvéből valók. Döbbenetes párhuzamosság! **Ennek a megállapításnak, mely a szakértelem és tudományosság palástjába burkoló-dzik, nyilván az a be nem vallott, nyilvánvaló célja, hogy a magyar nyelvet elszigetelje, s vele együtt a magyar népességet is (rokonaitól), s végső soron ro-kontalannak, árvának, védtelennek tüntesse föl. Ne-hogy véletlenül a magyarság a törökökhöz (lásd Thököly Imre sorsát!) és finnekhez akarjon, merjen közeledni (az észtekhez még csak hagyján!) mert akkor mi lenne az európaiaságból meg az ún. meg-maradásból... hiszen akkor a környező népnek egy falásra bekapnák az itt-ott talált lézengő, csellengő magyarságot. Ostoba, rosszindulatú vélekedés, és hiedelem ez!**

A magyarság és a magyar nyelv ugyanis valójában és végső soron igen sok néppel és nyelvvel rokon, tehát semmiképp sem árva. Olyan szöttestről van szó, mely gazdagságával, sokszínűségével csaknem egyedülálló a világon, s ezért bízást mondható róla, hogy örök. Ez a hit nagy erő, de önmagában nem elég. Arra is szükség van, hogy a mai bennszülött magyarság megerősöd-jön, elsősorban úgy, hogy az árvaság szerzete és hi-bás tudata megszűnjön, mert csak úgy válhat egyen-lővé a jövevénytiszavakkal. Csak így képzelhető el, hogy a szembenállást őszinte együttműködés váltsa föl, vagyis egymás elfogadása és a sorsközös-ség vállalása egymással. Csak így képzelhető el, hogy a jövevény magyarok (az elit) nemcsak készletve, hanem akár kényszerűségből is: a maguk jól fölfogott érdekében a bennszülött magyarokhoz közeledjenek – a most már nemcsak nyelvben, hanem erkölcsben, ésjárásban és szokásokban is. Ez nem csekély áldozatot kíván. **Csakis így képzelhető el, hogy az egymástól való idegenke-dés megszűnjön, s végre az igazi elvegyülés, mely másutt természetes folyamat volt, megkezdődjön. Ettől kezdve már okafogyottá válna bennszülött ma-gyarokról és jövevénytiszavokról szólni, azaz ettől kezdve lehetne csak igazi népről, nemzetről beszélni, mert akkor az egykori gyermekelképzelés és álom felnőttes valósággá válna, az hogy: „minden magyar fe-lelős minden magyarért”.**